ՎԱՐԴԱՆ ԵՒ ՎԱՀԱՆ

Posted on February 14, 2024 by Keghart

Category: Opinions

Դոկտ. Մինաս Գոճայեան, Լոս Անճելըս, 9 Փետրուար 2024

-Հա՛յ եմ ես, հա՛յ եմ ես,
Քաջ Վարդանի թո՛ռն եմ ես...

Ո՞վ յատուկ խանդավառութեամբ եւ ոտքը գետին խփելով չէ արտասանած այս տողերը։ Յիշեցէք մեր մանկապատանեկան օրերը համեստ հայկական վարժարաններու «սրահներուն» մէջ, որ յաճախ եկեղեցին կ'ըլլար։ Ո՞վ չի յիշեր մեր մանկապարտէզի «օրիորդներու» պատրաստած փայտէ սուրերն ու խաչերը, հապա մեր սաղաւարտները, կարմիր ու սեւ թիկնոցները, կեղծ մօրուքները...։

Կ'երգէինք «վասն հայրենեաց, վասն Քրիստոսի» ու կը պատրաստուէինք յարձակիլ Հազկերտի բանակին վրայ։ Կը յիշեմ 1950-ականներու սկիզբը Պէյրութի Նոր Հաճըն թաղի Սահակեան վարժարանի թիթեղածածկ սրահը, որ մեզի համար աշխարհի ամէնէն ընդարձակ սրահն էր, ուր բեմի եւ վարագոյրի նման բաներ ալ կային...

Տարի մը մեզի՝ Ա. դասարանցիներուս ալ բախտ վիճակուեցաւ ներկայ գտնուիլ «Վարդանանց» հանդէսին։ Բոլորս գիտէինք որ Վարդանն ու իր քաջ զինակիցները պիտի նահատակուէին «յանուն հաւատի», բայց անբացատրելի հպարտութեամբ մը կը հետեւէինք կերպարներու մուտք ու ելքին։ Այդպիսի բեմադրութեան մը ընթացքին

յանկարծ դուրս ելան եցինք ձիու իւրաքանչիւրի ետեւ մի աշկողմն եւ ներս մտաւ Վարդիր Վարդանը իր ձիուն վրայ հեծած եւ իրական թուր մը ձեռքին։ Հանդիսականներէն առջեւ նստողները վախէն ետ քաշուեցան, իսկ մենք ամուր գրկեցինք մեր ծնողները։

Այո՛, իսկական Վարդանն էր իր ձիուն վրայ։ Վախը անցաւ, երբ Վարդանը սկսաւ խօսիլ ու ռազմի հրաւիրել իր քաջերը։ Մեծ մայրիկները խաչակնքեցին, այր մարդիկը ոտքի ելան եւ ամբողջ սրահը սկսաւ որոտընդոստ ծափերով ողջունել իսկական Վարդանը...

Յաջորդ օրերուն թաղի տղաքս սկսանք փայտէ ձիեր շինել եւ Վարդանի նման մեր ցեխոտ փողոցներուն մէջ կանչել. «Օ՛ն, ռազմի դաշտ, օ՛ն, օ՛ն»։ Իսկ մեր թրքախօս տատիկները կը մռթմռթային. «Աս *չոճուխները* տասէն աւելի հաշուել չե՞ն սորված»։ «Օ՛ն» թրքերէն տասը կը նշանակէր...

Տարիներ ետք քաղաքի մեր երկրորդական վարժարանէն վերադարձի ճամբուն վրայ մտանք Պէյրութի Պուրճի հրապարակին մօտ գտնուող Թոփուշեանի ապուխտի վաճառատունը։ Այդպէս պատուիրած էր մայրս։ Պրն. Թոփուշեան երբ իմացաւ թէ ո՛ր դպրոցի աշակերտներ ենք, Վարդանի մասին հարցուփորձեց մեզ։ Գոհացուցիչ պատասխաններ ստանալէ ետք պատմեց թէ ինչպէս տասը տարի առաջ ինք իսկական ձիու վրայ նստած խաղցած է Վարդանի դերը...։ Ընկերներուս մէջէն ամէնէն շատ

ցնցուղը ես էի եւ դիմելով Վարդան Մամիկոնեան-Թոփուշեանին ըսի.

- Պարոն Թոփուշեան, ես հո՞ն էի, Սահակեան դպրոցի սրահին մէջ, ուրեմն դո՞ւք էիք...

* * *

Եւ այսպէս մեր սերունդները մեծցան ու դաստիարակուեցան Վարդանանց եւ Աւարայրի հերոսներուն սխրագործութեան ու նահատակութեան արիութեան ոգիով: Հասանք երկրորդական վարժարանի 7-8-րդ դասարանները, ուր մեզի հայոց պատմութիւն ու մատենագրութիւն (դասական հայ գրականութիւն) սկսաւ դասաւանդել դեռ նախակրթարանէն մեզի հետ զբաղած, մեզի հետ վոլիպոլի եւ այլ խաղերու մասնակցած Տ. Գէորգ Վրդ. Կարպիսեան: Այս դասարանին մէջ արդէն սկսանք շոշափել Վասակի եւ իր համախոհներու մօտեցումները, կարդացինք «Վարդա՞ն, թէ՞ Վասակ» թեր ու դէմ կարծիքները: Ահա՛, հիմա արդէն «ուրիշ երգ մը կ'երգուէր»: «Դաւաճան» Վասակը առաջին իշխաններէն մէկը եղած էր (Սիւնեաց աշխարհ), որ Մեսրոպ Մաշտոցը իր նահանգը հրաւիրած էր եւ միջոցներ տուաւծ անոր, որպէսզի դպրոցներ (վանքեր) հիմնէր եւ հայատառ լեզուն ու գրականութիւնը տարածէր: Ան անհրաժեշտ գտած էր որ Աւետարանը հայերէնով ընթերցուէր, շարականները, սաղմոսները հայերէն տառերով սորվէին: Արդեօ՞ք տարբեր Վասակներու հետ կ'առնչուէինք... : Ո՛չ, նոյն Վասակն էր իր երիտասարդ տարիքին:

Օրուան գլխաւոր հարցումն էր. «Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ այդ Վասակը դաւաճան կը դառնար 451-ին»...

Հասանք 10-րդ դասարան եւ մենք դէմ հանդիման գտնուեցանք միշտ խրոխտ, արհամարհական ու մարզիկի քայլուածքով զէյթունցիի մը՝ «Ձարթօնք»ի խմբագիրին ու կրակոտ հրապարակագիրին՝ Գերսամ Ահարոնեանին: Հիմա արդէն կը լսէինք բոլորովին տարբեր «երգ մը»: Ընդհանուր ազգաց պատմութեան դասաւանդութեան ընթացքին յաճախ կը լսուէին Խաչակրաց արշաւանքներու կայսերական եւ աւարարական դրդապատճառներուն մասին: «Խաչը իրենց բուն նպատակը քօղարկող խորհրդանշանն էր», կը կրկնէր ան, «անոնց միտքն ու նպատակը կողոպտելն էր հարուստ Միջին Արեւելքը: Անոնց բարձրաշխարհիկ տիկինները, իշխանուհիներն ու թագուհիները կը հպարտանային թէ վերջին անգամ բաղնիք ընդունած էին իրենց...կնունքին ատեն եւ անկէ ետք անոնք չեն լոգցած, որպէսզի սուրբ միւռոնը չանհետանար, մինչ Միջին Արեւելքի մէջ հանրային բաղնիք (համմամ) երթալը արարողութիւն մըն էր, ծիսակատարութեան պէս բան մը...»: Եւ այլ բաներ:

Գալով Հայոց պատմութեան նրբութիւններուն, Պր. Գ. Ահարոնեան միշտ նոյն զէյթունցին էր: Եւ օր մըն ալ, բարոյախօսութեան նիւթը կը վերաբերէր Վարդանանց ապստամբութեան: Տասը-տասներկու վայրկեան տեւող այդ կարճ պատգամին մէջ մենք՝ աշակերտներս զգացինք թէ «Պարոնը ուրիշ տեղ պիտի տանի» իր խօսքը: Ան նախ թուեց պարսկական ահաւոր ուժին գերակայութիւնը եւ մեր ենթադրեալ 60.000-

անոց զօրքը, որուն մէջ ընդգրկուած էին նաեւ աշխարհազօրայիններն ու հոգեւորականները իրենց...խաչերով։ Աւարայրի պատերազմին կամ ճակատամարտին վրայէն արագ մը անցնելէ ետք առանց ածականներ ու մակբայներ գործածելու, եկաւ ու կանգ առաւ Վարդանի զոհուած եղբօր Հմայակի որդւոյն՝ Վահան Մամիկոնեանի վրայ։ Պր. Գ. Ահարոնեան բացէ ի բաց ըսաւ. «Ինչ որ Վարդան չկրցաւ, եղբօր որդին յաջողեցաւ եւ Հայաստան աշխարհին պարգեւեց աւելի հանգիստ, ապահով եւ արժանապատիւ կեանք մը»։

Հինգ վեց տարի ետք, երբ կը հետեւէի Երեւանի Պետական Համալսարանի (ԵՊՀ) Բանասիրութեան ու Պատմութեան ճիւղերուն, աւելի մանրամասնօրէն ու գիտական անհերքելի փաստերով ապացուցուեցաւ որ Վահան Մամիկոնեան քանի մը յանդուգն եւ «փարթիզանական» յարձակումներով հասաւ յաղթանակներու, որ աւարտեցաւ Նուարսակի 484 թուականի պայմանագրով։ Մեր պատմաբանները կը պնդեն թէ Վահանի նկատակն էր գործադրել կամ իրականացնել Պատմահայր Խորենացիի երազը՝ վերականգնուած տեսնել Հայոց թագաւորութիւնը։ Վահան Մամիկոնեան եթէ քանի մը տարի ալ ապրէր, անպայման կ’իրականացնէր այդ երազը։

Վարդա՞ն, թէ՞ Վահան։ **Երկուքն** ալ։ Այս օրերուն, իմ կարծիքով, երբ մեր հայրենիքին մէջ մեր թշնամիները կը խմորեն ու կը փորձեն թխել զանազան «կարկանդակներ», կը յիշեմ հայկական ժողովրդական առածը՝ «Կացինի կոթը մեզմէ է»։ Ըսել կ’ուզեմ թէ մեր ինքնութեան ու մշակութային առանձնայատկութեան մէջքին հարուածողները «նորօրեայ» ապականած ու այլանդակուած հայերու ձեռքով է որ կը կատարուի։ Նոր վա՛յ հեղինակները օտարազգի առատաձեռն **մեկենասներու** դրամաշնորհներով պատմութիւնը կը փորձեն խեղաթիւրել, դարերով մեզի փոխանցուած եւ ազգային կերպարներն ու խորհրդանշանները կ’ուզեն պատշաճեցնել իրենց ծաւալողական ու համաշխարհայնացման փառասիրութիւններուն։ Յատկապէս այսօր յոյժ անհրաժեշտ կը դառնայ մեր հերոսներուն ոչ միայն նահատակուած այլեւ **յաղթած** հերոսներու (իշխան, նախարար, զօրավար, իգական սեռի հերոսուհիներ) գովքը հիւսել։ Անհրաժեշտ է մեր նոր սերունդին միտքին ու հոգիին մէջ կանգնեցնել Վահան Մամիկոնեանի նման կերպարներու մարմարակերտ արձանները։

There are no comments yet.